

дачі, є обов'язковою передумовою прогресивного стабільного розвитку вітчизняних вищих навчальних закладів, а отже, і суспільства в цілому.

*Г. М. Хворова, асист.,
кафедра стратегії підприємств*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ КОМПОНЕНТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гуманістична парадигма сучасної вищої освіти, необхідність задовольняти вимогам Болонського процесу роблять необхідним створення умов для того, щоб випускником головного економічного ВНЗу країни була не особа, яка склала набір іспитів, а людина, в якій на належному рівні сформована низка особистісних та професійних якостей. Це передбачає вдосконалення навчального процесу шляхом його індивідуалізації. Оскільки основною формою роботи у вищій школі є групова форма, доцільно окреслити шляхи індивідуалізації навчального процесу під час роботи з групою.

Сучасна дидактика виділяє у структурі навчальної діяльності три взаємозв'язаних компоненти: змістовий (чого навчаємо), процесуальний (яким чином навчаємо) та мотиваційний (що спонукає до навчання) (Г. С. Костюк, Н. А. Леонтьєв, О. Я. Савченко). Тривалий досвід роботи з різноманітним континуумом студентів (різні факультети та курси) дозволяє нам виділити певні фактори, які впливають на навчальний процес загалом та на його окремі компоненти.

1. Істотна кількість студентів КНЕУ демонструє значну інфантильність, особистісну незрілість. Частина таких студентів головною своєю ціллю вбачає за будь-який спосіб здобути найбільшу кількість балів, інша частина, навпаки, прагне пасивно відбутися семестр та отримати мінімальну позитивну оцінку. Відбувається вихолощування дійсного сенсу навчання. Цьому чимало сприяє практика нарахування студентам балів «за відвідування».

2. Студенти, інколи навіть і на старших курсах, мають дуже вузькій економічний та загальний кругозір, не володіють загально-економічним понятійним апаратом та «науковою мовою». Фор-

мулюючи терміни та поняття, визначаючи сутність явищ, вони не можуть їх проілюструвати, навести приклади навіть із власного життя. Слабке володіння операціями аналізу та синтезу, ототожнення та узагальнення є одною з причин того, що студенти відчувають труднощі з формулюванням та висловлюванням думок. Вони не володіють навичками публічного виступу, мають низьку культуру дискусії.

3. Переважна більшість студентів самостійно не визначають міждисциплінарні зв'язки, а також — зв'язки між окремими розділами курсу, не переносять знань, отриманих під час вивчення одного предмету на інший. Наприкінці семестру такий студент не може сформулювати предмет вивчення дисципліни та згадати, чому був присвячений перший розділ курсу.

Виходячи з вищевказаного, ми можемо запропонувати наступні шляхи:

- з боку змістового компоненту:

— питання, які мають міждисциплінарний характер, мають бути коректно поділені між курсами, з обов'язковими посиланнями та поясненнями, чому ті чи інші аспекти мають відношення до певного курсу;

- з боку процесуального компоненту:

— в структурі навчального плану має збільшитися питома вага видів діяльності, які передбачають прилюдні виступи, дискусії, обговорення злободенних подій та явищ в економіці та політиці країни та світу з використанням понять, категорій підходів даного навчального курсу;

— потрібно за будь-який спосіб, вже на початку семестру включати до поточної роботи групи тих студентів, які займають пасивну позицію. Це можна робити шляхом обов'язкового опитування під час заняття 80—90 % студентів. Студентам, які не беруть участь у роботі, посилаючись на те, що вони «не готові», запитання спрощуються, пропонується низка навідних запитань з метою залучення їх до загальної дискусії. Викладач має вільно переходити від простого до складного та навпаки;

— викладач практичних занять має обов'язково вказувати студентам на причинно-наслідкові зв'язки, на взаємозв'язки категорій, понять, тем у межах курсу, та вимагати володіння цими навичками; звертати увагу на наукові терміни та перевіряти їх розуміння;

- з боку мотиваційного компоненту:

— треба всіляко підвищувати самооцінку студентів, які демонструють пізнавальний інтерес (найзначніший з пізнавальних

мотивів, за О. Я. Савченко, 1999), сприяти їхньої само ідентифікації як високоосвічених фахівців, громадян європейської країни, чия успішна, наполеглива праця є запорукою добробуту держави, стабільності суспільства.

Отже, виділення трьох взаємозв'язаних компонентів навчальної діяльності дає можливість окреслити шляхи індивідуалізації навчального процесу.

В. В. Хороших, старш. викл.,
кафедра іноземних мов ФЕФ

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

У процесі навчання іноземній мові особлива увага приділяється, зокрема, навчання писемному мовленню. Щоб зробити цей процес успішним, необхідно спочатку проаналізувати здатність і готовність першокурсників успішно задовольнити вимоги до писемного мовлення. Необхідно зазначити, що студенти, по-перше, не завжди здатні, по-друге, не завжди готові до інших підходів, вимог та самостійного опрацювання великої кількості матеріалу, порівняно з вимогами середньої школи, яка, зокрема, не навчає прийомам та навичкам творчого писемного мовлення, скажемо написання есе, доповідей та ін. В університеті, в силу об'єктивних причин, групи скомплектовані таким чином, що в межах однієї групи студенти мають різний рівень підготовки з іноземної мови. Тому перед викладачем постає задача не тільки подати матеріал згідно з навчальним планом, але також вирівняти групу, знайти шляхи підвищення працездатності, шляхи усунення ускладнень та перешкод. Для цього необхідно визначити рівень попередньої підготовки кожного студента, його здатність і готовність до засвоєння знань, вміння та навички опрацювання матеріалу, вміння успішно співпрацювати в колективі. Саме в цьому випадку індивідуальна консультативна робота надає можливість адаптувати студента до умов навчання в університеті, знайти прогалини в його знаннях, підтягнути до належного рівня і, фактично, навчити вчитися.

В подальшому індивідуальна консультаційна робота перетворюється на засіб активізації навчального процесу. Викладач на-